

Secondly, the evolving concept of European citizenship is identified as another influential factor in respect of national citizenship. There is no uniform interpretation of European citizenship. It is celebrated by some as a landmark in the process of European integration with immense dynamic capacity, while conceived as nothing more than a new label for a bundle of „old“ rights by pessimists. It is beyond the scope of this paper to settle this argument. Nevertheless, it acknowledges the capacity of European citizenship to serve as a means for the EU to affect the Member States' traditional sovereign right to determine the scope of their citizenry. Furthermore, it has been suggested that by encouraging migration across national borders and reinforcing the ties among certain groups of eurocitizens regardless of their nationality, European citizenship adversely affects the national citizenship of European citizens.

PAVEL HAMERNÍK

ÚVOD DO PROBLEMATIKY

ÚVOD DO PROBLEMATIKY

Sport nebyl a není explicitně předmětem kontroly podle Smlouvy o ES, ale sport vytváří prakticky ekonomického významu, pak se na něj příležitostně vztahují principy práva ES.¹⁾ Nejviditelněji prosadil propojení práva ES a sportu Evropský soudní dvůr.²⁾ Nejprve v rozhodnutí *Walrave* rozhodl, že **sport je předmětem komunitárního práva pouze pokud má povahu ekonomické aktivity ve smyslu čl. 2 Smlouvy o ES.**³⁾ Toto *ratio* je základním kritériem pro vymezení momentu, kdy komunitární právo se svou kompetencí vstupuje na pole sportu. Například tato aktivita, má-li charakter placeného zaměstnaneckého poměru či získávání odměny na základě poskytování služeb, padá pod články 39, 43 či 49 Smlouvy o ES o volném pohybu osob a služeb.⁴⁾

Tento článek si zejména klade za cíl uvést čtenáře do problematiky identifikace hranice mezi čistě sportovními pravidly⁵⁾ sportovních asociací, resp. pravidly, která jsou nutná pro fungování nebo organizaci sportovních událostí (která nemají povahu ekonomické aktivity a v důsledku toho se tak nestanou předmětem kontroly práva ES, stojí mimo právo ES) a pravidly s efektem ekonomické aktivity (která jsou předmětem práva ES, a tak se na případná správná upravení porušení práva ES těmito pravidly sportovních asociací užijí jen

¹⁾ Weatherill S., „Fair Play Please!“, Recent Developments in the Application of EC Law to Sport, Common Market Law Review, č. 40, 51-93, Kluwer Law International, Netherlands, 2003, str. 55. (Dále jen „Weatherill, Fair Play“).

²⁾ Parrish R., Reconciling Conflicting Approaches to Sport in EU, kapitola v knize Professional Sport in the European Union: Regulation and Re-regulation, Caiger A., Gardiner S. (editors), T.M.C. Asser Press 2000, str. 26.

³⁾ Para 4 rozhodnutí č. 36/74 *Walrave and Koch v Union Cycliste Internationale* [1974] ECR 1405. O rozhodnutí *Walrave* viz níže v textu tohoto článku.

⁴⁾ Para 5 rozhodnutí *Walrave*. Evropský soudní dvůr toto interpretuje extenzivně. Podle soudu sportovní aktivity účastníčů se sportovce na vrcholné soutěži mohou zahrnovat poskytování oddělených služeb souvisejících s touto sportovní akcí a tak se ocitnout ve sféře čl. 49 Smlouvy o ES. Například jde o prezentaci loga sponzorů před diváky nebo v televizním přenosu. Z toho lze dovodit, že může jít o sportovní aktivitu amatérského sportovce vtaženou pod čl. 49 Smlouvy o ES (Para 56-57 rozhodnutí C-51/96, C-191/97 *Christelle Deliege v Ligue Française de Judo et Disciplines Associées ASBL* [2000] ECR I-2549. O rozhodnutí *Deliege* viz níže v textu).

⁵⁾ V anglické verzi jazyka judikatury Evropského soudního dvora „rules and practices of pure sporting interest“.

liberující normy práva ES, například v právu hospodářské soutěže by se aplikoval čl. 81 odst. 3 Smlouvy o ES apod.). Sport je specifické odvětví, které, jak bude patrné z níže popsaných rozhodnutí, nestojí o to být pod kontrolou práva ES. Zejména je tomu tak z následujícího důvodu, který popisuje Pons v kontextu práva hospodářské soutěže:

Pravidla pro organizaci sportovních soutěží (např. pravidla uzavřená mezi kluby soutěže) se velmi liší od těch pravidel, která regulují soutěž mezi průmyslovými firmami. Například pro sportovní kluby je zásadní, aby žádný z nich, účastníci se ročníku soutěže, nevypadl z této soutěže dříve [díky finančním potížím], jelikož tím by došlo k deformaci konečných výsledků. Proto pravidla [organizace sportovních soutěží] jsou nutná k tomu, aby zajistila minimální úroveň solidarity a rovnosti mezi nejsilnějšími a nejslabšími týmy soutěže, a aby tato pravidla garantovala nejistotu sportovního výsledku soutěže.⁶⁾

Evropský soudní dvůr v rozhodnutí *Bosman* do jisté míry specifika sportu uznal takto: „Z pohledu značné sociální důležitosti sportovních aktivit a zejména fotbalu v ES, cíl udržení rovnováhy mezi kluby zajištěním určitého stupně rovnosti a nejistoty sportovního výsledku musí být akceptován jako legitimní.“⁷⁾ V tomto případě se fotbalový sektor snažil obhájit, že (i) transferové poplatky aplikované při přestupu hráče z jednoho klubu členského státu EU do klubu v jiném členském státě a (ii) kvóty na počet hráčů z jiného členského státu EU na jeden klub jsou nutné k zachování fungování evropského fotbalu. Evropský soudní dvůr rozhodl, že tato pravidla jsou v rozporu s volným pohybem osob dle čl. 39 Smlouvy o ES. Evropský soudní dvůr bohužel ve své dosavadní judikatuře nedal jasný návod, jak sport upravit, aby vyhovoval právu ES. V předchozím rozhodnutí *Walrave* pouze rozhodl, že zákaz diskriminace na základě státního občanství se nevztahuje na sestavování zejména národních týmů, protože při jejich formování jde o čistě sportovní zájem, který nemá nic společného s ekonomickou aktivitou⁸⁾ (za podmínky zachování principu proporcionality). Je možné namítnout, že soutěže národních týmů typu mistrovství světa dnes ale mají značný ekonomický význam, a je těžké se domnívat, že nejde o ekonomickou aktivitu.⁹⁾

Základní otázky, které tento článek popisuje, tedy znějí: „Stojí legitimní sportovní praktiky mimo kompetenci práva ES kompletně? Anebo [v rámci kompetence práva ES] je lze osvobodit na základě výjimek z čl. 12, 39 a 81

⁶⁾ Pons J. F., *Sport and European Competition Policy*, Annual Proceedings of the Fordham Corporate Law Institute, International Antitrust Law and Policy, Fordham Corporate Law Institute, 2000, Juris Publishing, Inc., str. 79 (dále jen „Pons, Sport and European Competition Policy“).

⁷⁾ Rozh. C-415/93 *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association and Others v Bosman* [1995] ECR I-4921, para 106. O rozhodnutí *Bosman* viz níže v textu článku.

⁸⁾ Para 8 rozhodnutí *Walrave*.

⁹⁾ Generální advokát Lenz, para 139 jeho názoru k případu *Bosman*.

Smlouvy o ES?¹⁰⁾ Jakou toleranci si sport zaslouží ze strany práva ES díky svému specifickému charakteru?

Kromě volného pohybu osob se tento článek také zaměří na soulad pravidel sportovních asociací s právem hospodářské soutěže dle čl. 81 a 82 Smlouvy o ES. V závěru bude pojednáno o ambicích institucí EU regulovat také „neekonomickou sféru“ sportu.

2 VOLNÝ POHYB OSOB

2.1 Počátek praktického nakročení práva ES do světa sportu - první „sportovní rozhodnutí“ Evropského soudního dvora *Walrave a Dona*

Evropský soudní dvůr v již výše zmíněném rozhodnutí *Walrave* zjišťoval, zda je v rozporu s články 39 a 49 Smlouvy o ES (ex čl. 48 a 59 Smlouvy o ES) pravidlo Mezinárodní cyklistické unie (UCI), které vyžadovalo, aby v rámci světového šampionátu cyklista za vodičem (*stayer*) a vodič (*pacemaker*) měli stejné občanství. Holandsští účastníci na pozici vodiče se dovolávali na základě bezprostředního účinku ustanovení Smlouvy o ES a považovali pravidla cyklistické unie za diskriminující. Evropský soudní dvůr v tomto případě poprvé ve své judikatuře rozhodl, že „Sport je předmětem komunitárního práva pouze pokud má povahu ekonomické aktivity ve smyslu čl. 2 Smlouvy o ES.“¹¹⁾ Zároveň dodal, že „Zákaz diskriminace na základě státního občanství se nevztahuje na sestavování zejména národních týmů, protože při jejich formování jde o čistě sportovní zájem, který nemá nic společného s ekonomickou aktivitou“¹²⁾ (za podmínky zachování principu proporcionality).

Toto *ratio* dále Evropský soudní dvůr potvrdil v rozhodnutí *Dona v Mantero*.¹³⁾ Podle soudu opět ustanovení o volném pohybu osob dle Smlouvy o ES nezakazují tvorbu pravidel vyřazující zahraniční hráče z určitých zápasů z důvodů neekonomických, které se vztahují k rysu a kontextu těchto zápasů a jsou čistě sportovního zájmu, tedy např. zápasy mezi národními týmy z různých států (za zachování principu proporcionality těchto pravidel). V rozhodnutí *Dona* se jednalo o praxi italské fotbalové federace, která požadovala italské občanství u profesionálů a poloprofesionálů působících v italských ligových soutěžích. Nešlo zde tedy o výjimku čistě sportovního pravidla, resp. utkání národních týmů. Těmito pravidly bylo zamezeno hráčům z jiných států ES, aby byli zaměstnáni, resp. poskytovali služby jako profesionálové nebo poloprofesionálové v jiném členském státě. Tím byla porušena samotná podstata volného pohybu osob a služeb mezi členskými státy ES.

Pro dokreslení celého obrazu právního prostředí podle Evropského soudního dvora je nutno zdůraznit následující: Soud dal jasný signál v rozhodnutí

¹⁰⁾ Weatherill, *Fair Play*, str. 55.

¹¹⁾ Para 4 rozhodnutí *Walrave*.

¹²⁾ Para 8 rozhodnutí *Walrave*.

¹³⁾ Rozhodnutí č. 13/76 *Dona v Mantero* [1976] ECR 1333, paras 12, 14 či 19.

Walrave a Bosman,¹⁴⁾ že ustanovení čl. [39 Smlouvy o ES] nemá pouze „vertikální“ bezprostřední účinek.¹⁵⁾ V rámci volného pohybu osob dle Smlouvy o ES Evropský soudní dvůr v rozhodnutí *Walrave* upřesnil, že zákaz diskriminace v rozporu se Smlouvou o ES se také vztahuje na pravidla sportovních asociací, tedy osob, které nejsou veřejnými orgány, a které mají za cíl kolektivně regulovat placené zaměstnanecké poměry či poskytování služeb.¹⁶⁾ Zákaz a služeb mezi členskými státy, by byl neutralizován překážkami pohybu osob z právní autonomie asociací či organizací, které nespádají pod veřejné právo.¹⁷⁾ Pokud by se aplikoval zákaz překážek volného pohybu osob a služeb pouze na veřejné orgány, došlo by k nebezpečí nerovnosti aplikace zákazu těchto překážek, jelikož v mnoha státech jsou pracovní podmínky někdy regulovány dohodami a nařízenými soukromoprávních subjektů a ne pouze akty veřejných orgánů.¹⁸⁾ [V rozhodnutí *Walrave* dále] soud nepovažoval za důležité zkoumat, zda práce byla vykonávána zaměstnancem (čl. 39 Smlouvy o ES, ex. čl. 48) nebo nezávislou osobou (čl. 43/49 Smlouvy o ES, ex čl. 52/59), protože obojí, zaměstnanecký poměr a služby, jsou pokryty na stejné úrovni zákazem proti diskriminaci na základě občanství v duchu čl. 12 (ex čl. 6) Smlouvy o ES.¹⁹⁾

2. 2 Rozhodnutí Bosman - nekompromisní vstup práva ES na pole sportu

Jean-Marc Bosman, občan členského státu EU Belgie, byl profesionálním fotbalovým hráčem. Svou profesionální smlouvu uzavřel s klubem RC Liège I. belgické fotbalové ligy. Krátce před vypršením této smlouvy klub nabídl Bosmanovi její prodloužení o jeden rok, ale pouze za čtvrtinu Bosmanova původního platu. Bosman nabídku neakceptoval a chtěl odejít do jiného klubu za lepšími platovými podmínkami.

Dohodl se tedy zatím na ročním působení ve francouzském klubu US Dunkerque II., v oddílu z jiného členského státu EU, s možností opce k následnému dlouhodobému působení v tomto klubu. Transferový systém, aplikovaný dle pravidel Mezinárodní fotbalové federace (FIFA), Evropské fotbalové unie (UEFA) a Belgické národní fotbalové asociace (URBSFA), ale zabránil Bosmanovi odejít do klubu z jiného členského státu EU na základě jeho svobodného rozhodnutí navzdory tomu, že jeho kontrakt s RC Liège již vypršel. Bosman by totiž nemohl v oficiální francouzské fotbalové soutěži vůbec ná-

¹⁴⁾ Paras 82-4 rozhodnutí *Bosman*.

¹⁵⁾ DeBurca G., Craig P., EU Law, Text, Cases and Materials, 3rd edition, Oxford University Press, 2003, str. 702 (Dále jen „De Burca, Craig, 2003ed“).

¹⁶⁾ Para 17 rozhodnutí *Walrave*.

¹⁷⁾ Para 18 rozhodnutí *Walrave*.

¹⁸⁾ Para 19 rozhodnutí *Walrave*.

¹⁹⁾ Weatherill S., Beaumont P., EU Law, Penguin Books, 3rd edition, 1999, str. 620 (dále jen „Weatherill, Beaumont, EU Law“) k Para 7 rozhodnutí *Walrave*.

stejně bez splnění následujících podmínek transferové registrace, která je v moci hráčova původního klubu. Dosavadní klub hráče, tedy RC Liège, musí požádat svou národní belgickou fotbalovou asociaci, aby zaslala asociaci, pod kterou je sdružen hráčův nový klub, dokument prokazující uvolnění hráče. Vydání registrace je závislé na spokojenosti původního klubu s nabídkou nového klubu, včetně typického zaplacení finanční částky.²⁰⁾ Musely tedy v podstatě existovat dvě dohody: dohoda mezi Bosmanem a US Dunkerque a mezi RC Liège a US Dunkerque.

Bosmanův původní klub, RC Liège, nakonec neměl důvěru v nový Bosmanův klub, US Dunkerque, že by tento klub byl schopen splnit své finanční závazky vůči RC Liège v podobě výše popsaného poplatku a celý proces registrace zablokoval. Dunkerque by zařazením Bosmana jako neregistrovaného hráče do týmu riskoval obrovské pokuty. Fotbalový průmysl, jednaje kolektivně, je schopen impozantně ovládat ekonomickou sílu a ochránit se vzepření individuálních klubů či hráčů, kteří se cítí poškození aplikací pravidel tohoto průmyslu.²¹⁾ Bosman tedy učinil to, na co má nárok kterýkoliv občan členského státu podle Smlouvy o ES, to znamená domoci se práv z této Smlouvy u belgického národního soudu na základě bezprostředního účinku dle čl. 39 Smlouvy o ES o volném pohybu osob.

Belgický soud se obrátil na Evropský soudní dvůr v řízení o tzv. předběžných otázkách podle čl. 177 Smlouvy o ES (nyní čl. 234) s následujícím dotazem: Mohou být čl. 48 (nyní čl. 39), čl. 85 (nyní čl. 81) a čl. 86 (nyní čl. 82) Smlouvy o ES interpretovány jako:

- 1) Zakazující fotbalovému klubu vyžadovat a přijímat finanční, resp. transferový poplatek, za zaměstnání jeho bývalého hráče, jehož kontrakt již vypršel, v jiném klubu (v jiném členském státě).
- 2) Zakazující národním a mezinárodním asociacím či federacím zavádět ve svých pravidlech ustanovení omezující přístup zahraničních hráčů z ES do soutěží, které tyto asociace organizují v jiném členském státě (kvóty na počet hráčů z jiného členského státu).

12.1 Otázka týkající se transferových poplatků

Jak již bylo popsáno výše v rozhodnutí *Walrave* (paras 17-18 rozhodnutí), článek 48 (nyní 39) Smlouvy o ES se aplikuje na pravidla sportovních asociací, která vymezují podmínky výdělečného zaměstnání, resp. výdělečné činnosti

²⁰⁾ Weatherill S., Resisting the Pressures of „Americanization“: The Influence of European Community Law on the „European Sport Model“, kapitola v knize Greenfield S., Osborn G., editors, Law and Sport in Contemporary Society, Frank Cass 2000, London, Portland, Or., str. 160 (dále jen „Weatherill, Resisting the pressures...“).

²¹⁾ Weatherill S., European Football Law, Collected courses of the Academy of European Law, EC Law, Vol VII, Book 1, European University Institute Florence, Kluwer Law International, 1996, str. 349.

profesionálních sportovců.²²⁾ Evropský Soud v rozhodnutí *Bosman* opět zopakoval, že ustanovení o volném pohybu osob dle Smlouvy o ES nezakazují tvorbu pravidel vyřazující zahraniční hráče z určitých zápasů z důvodů neekonomických, které se vztahují k rysu a kontextu těchto zápasů a jsou čistě sportovního zájmu, tedy například zápasy mezi národními týmy z různých států (za zachování principu proporcionality těchto sportovních pravidel).²³⁾ Klubový fotbal, základ pro profesionální působení hráčů, do výjimky sestavování národního týmu jako ekonomická aktivita nespadá. Evropský soudní dvůr sice na jedné straně uznal, že z pohledu značné sociální důležitosti sportovních aktivit a zejména fotbalu v ES cíl udržení rovnováhy mezi kluby zajištěním určitého stupně rovnosti a nejistoty sportovního výsledku a podpory k náboru a trénování mladých hráčů musí být akceptován jako legitimní. Nakonec ale rozhodl, že čl. 48 (nyní čl. 39) Smlouvy o ES má za cíl zabránit aplikaci pravidel sportovních asociací, podle kterých profesionální fotbalista, občan jednoho členského státu EU, nemůže při vypršení jeho kontraktu být zaměstnán klubem z jiného členského státu, dokud nový klub nezaplatil dosavadnímu klubu hráče transferový poplatek.²⁴⁾ Cílů obhajovaných fotbalovým sektorem - tzn. že transferové poplatky mají zajistit finanční a soutěžní rovnováhu ve světě fotbalu, zamezují bohatým klubům zakoupit všechny nejlepší hráče a také že díky transferovým poplatkům se pokrývají investice za výchovu a trénink hráče - lze podle soudu docílit jinými prostředky, které by neomezovaly volný pohyb osob. Soud vidí tyto transferové poplatky nastavené uměle a neuměrně vysoko, jako neodpovídající reálným nákladům na výchovu a trénink hráče.²⁵⁾ Právo volného pohybu osob zakazuje kolektivně uložené sankce vůči hráčům, kteří chtějí ukončit smluvní povinnosti a posunuje pravomoci hráče do sféry národního soukromého práva. Podstata přístupu Evropského soudního dvora v rozhodnutí *Bosman* spočívá v tom, že fotbalový pracovní trh by měl být organizován stejně jako každý jiný pracovní trh.²⁶⁾ Dále tento přístup soudu je „aplikovatelný na jakýkoliv systém, v rámci kterého je svoboda zaměstnance nabízet svou práci při vypršení kontraktu kolektivně omezována zaměstnavateli“.²⁷⁾

Je vhodné si položit otázku, zda je možné aplikovat rozhodnutí *Bosman* pouze na situace u sportovce, který chce přestoupit do klubu v jiném členském státě, když jeho kontrakt u dosavadního klubu již vypršel. Představme si situaci, kdy hráč se stále platným kontraktem učiní rozhodnutí svůj klub opustit a odejít do klubu v jiném členském státě EU. Podle Weatherilla je možné dojít

²²⁾ V rozhodnutí *Bosman* toto soud potvrdil v *paras* 82-87.

²³⁾ Rozhodnutí *Walrave*, *para* 8, rozhodnutí *Dona*, *para* 14, rozhodnutí *Bosman*, *para* 76.

²⁴⁾ *Para* 114 rozhodnutí *Bosman*.

²⁵⁾ *Para* 107 a násl. Stejně viz. Generální advokát Lenz v *para* 226 jeho názoru k rozhodnutí *Bosman*.

²⁶⁾ Weatherill S., *Resisting the pressures* str. 167.

²⁷⁾ Weatherill S., *European Football Law*, str. 360. Autor doplňuje, že dopad rozhodnutí sahá dále než pouze na oblast fotbalu.

k porušení práva ES v duchu rozhodnutí *Bosman* také za této situace. Pokud se hráč rozhodl kontrakt jednostranně ukončit a pokud současně splnil všechny relevantní podmínky podle národního pracovního práva, neměl by dále být jeho transfer blokován sportovní asociací.²⁸⁾ Hráč - a možná také nový klub - by mohl za následky porušení smluvního závazku nést zodpovědnost podle práva soukromého, tj. podle relevantních ustanovení národního práva (potentially s komplikacemi souvisejícími s mezinárodním právem soukromým).²⁹⁾ To také demonstrují Gardiner a Welch na případu Anelka. Podle nich náhrada škody za porušení smlouvy fotbalisty Anelky dle práva smluvního by činila zhruba okolo pěti milionů liber oproti uměle stanovenému transferovému poplatku 22 milionů liber, který požadoval Anelkův klub za jeho odchod do jiného klubu.³⁰⁾

2.2.2. Otázka týkající se početních omezení hráčů z jiného členského státu EU, kteří mohou hrát za jeden klub

Evropská fotbalová unie (UEFA) u soudu argumentovala, že uzavřela s Komisi důležitou dohodu a v ní údajně Komise akceptovala tato početní omezení hráčů z jiných členských států. Nicméně je to právě Evropský soudní dvůr, který má poslední slovo při interpretaci práva ES, nikoliv Komise. Komise nemá kontrolu nad podáváním žalob jednotlivci.³¹⁾ Stejně tak práva jednotlivců na základě Smlouvy o ES nemohou být omezována soukromoprávními asociacemi.³²⁾ Soud opět zopakoval, že ustanovení o volném pohybu osob dle Smlouvy o ES nezakazují tvorbu pravidel vyřazující zahraniční hráče z určitých zápasů z důvodů neekonomických, které se vztahují k rysu a kontextu těchto zápasů a jsou čistě sportovního zájmu, tedy např. zápasy mezi národními týmy z různých států (za zachování principu proporcionality těchto pravidel).³³⁾ To opět není případ profesionálního klubového fotbalu, protože do výjimky sestavování národního týmu nespadá. Soud dále neuznal následující argumenty: (i) že omezení počtu hráčů z jiného členského státu v jednom týmu se shoduje s ideou fanoušků, kteří se chtějí ztotožnit s týmem složeným hlavně z občanů jejich státu, (ii) zahraniční hráči vytlačují mladé talenty a připravují tím národní tým o nové opory, (iii) jde o zachování rovnosti mezi kluby, jelikož největší kluby vykoupí nejlepší hráče. Podle fotbalového sektoru šlo o spor-

²⁸⁾ Weatherill S., *Resisting the pressures*, str. 166.

²⁹⁾ Weatherill S., *European Football Law*, str. 360.

³⁰⁾ Gardiner S., Welch R., „Show me the money“: Regulation of the migration of professional sportsmen in post-*Bosman* Europe, kapitola v knize *Professional Sport in the European Union: Regulation and Re-regulation*, edited by Caiger A., Gardiner S., T. M. C. Asser Press, str. 122.

³¹⁾ Generální advokát Lenz v rozhodnutí *Bosman*, *para* 148 jeho názoru a Evropský soud v *para* 136.

³²⁾ Weatherill S., *Resisting the pressures* str. 162.

³³⁾ *Walrave*, *Para* 8, *Dona*, *Para* 14. Rozhodnutí *Bosman* v *para* 127.

tovní pravidla neekonomického charakteru. Soud nicméně rozhodl, že čl. 48 (nyní 39) slouží k tomu, aby byl zachován volný přístup k zaměstnání v jiném členském státě. Tento princip pravidla na kvóty hráčů porušovala.

V důsledku rozhodnutí *Bosman* musely Mezinárodní fotbalová federace (FIFA), resp. Evropská fotbalová unie (UEFA) upravit svá pravidla.³⁴⁾

2. 3 Rozhodnutí *Deliege* a *Lehtonen*, volné pokračování regulace sportu právem ES

Po rozhodnutí *Bosman* řešil Evropský soudní dvůr další dva podobné „sportovní“ případy v oblastech volného poskytování služeb - rozhodnutí *Deliege*³⁵⁾ a volného pohybu osob - rozhodnutí *Lehtonen*.³⁶⁾

2. 3. 1 Rozhodnutí *Deliege*, upřesňující (*distinguishing*) přístup soudu vzešlý z rozhodnutí *Bosman*

V rozhodnutí *Deliege* pravidla evropské sportovní organizace, sdružující národní organizace ve sportovní disciplíně judo, vymezila počet účastníků, kteří mohou být nominováni národní federací na turnaje na evropské, resp. mezinárodní úrovni. Judistka *Deliege* nebyla vybrána. Napadla tedy daná pravidla jako odporující jejímu právu na volné poskytování služeb dle čl. 49 Smlouvy o ES. Šlo zde o jiný typ sportovních pravidel než v případě *Bosman*: „pravidla o výběru sportovců v rozhodnutí *Deliege* nevymezovala podmínky regulující obecný přístup na pracovní trh a ani neobsahovala klauzule limitující počet účastníků z jiných členských států. Také nešlo o turnaj národních týmů, ale o turnaj, na kterém, jakmile byl sportovec na něj vybrán, soutěžil sám za sebe.“³⁷⁾ Znovu se případ dostal k Evropskému soudnímu dvoru v rámci procedury o předběžných otázkách dle čl. 234 Smlouvy o ES. Národní soud položil dotaz, zda je v rozporu se Smlouvou o ES³⁸⁾ fakt, že národní federace omezují počet startujících profesionálů či poloprofesionálů na evropském, resp. mezinárodním turnaji, ve kterém nejde o soutěž mezi národními týmy. Evropský soud potvrdil, že sport je předmětem komunitárního práva pouze pokud má povahu ekonomické aktivity ve smyslu čl. 2 Smlouvy o ES. Ustanovení o volném pohybu osob dle Smlouvy o ES nezakazují tvorbu pravidel vyřazující zahraniční hráče z určitých zápasů z důvodů neekonomických, která se vztahují k rysu a kontextu těchto zápasů a jsou čistě sportovního zájmu, tedy např. zápasy mezi národními týmy z různých států (za zachování principu propor-

³⁴⁾ IP/02/824, *Commission closes investigations into FIFA regulations on international football transfers*, 5.6.2002.

³⁵⁾ C-51/96, C-191/97 *Christelle Deliege v Ligue Francophone de Judo et Disciplines Associées ASBL* [2000] ECR I-2549.

³⁶⁾ C-176/96 *Jyri Lehtonen and Castors Canada Dry Namur-Braine ASBL v Federation Royale Belge des Societes de Basketball ASBL (FRBSB)* [2000] E.C.R. I-2681; [2000] 3 C.M.L.R. 409.

³⁷⁾ Weatherill, *Fair Play*, str. 58. Sportovní pravidla dle faktů rozhodnutí *Deliege* limitují počet sportovců, kteří jsou nominováni jednou národní asociací na mezinárodní akci, bez ohledu na to, jaké mají občanství: *Para 44* rozhodnutí, včetně *para 61-64*.

³⁸⁾ Čl. 59 (nyní 49) a 85, 86 (nyní 81, 82) Smlouvy o ES.

cionalita těchto pravidel).³⁹⁾ Nakonec soud připustil hledisko, že pokud jsou daná pravidla jako základní a nutná k organizaci sportu, kdy je nezbytné omezit počet účastníků na určitý počet, nemusí nutně porušit čl. 49 Smlouvy o ES.⁴⁰⁾ Zda tato sportovní pravidla, dle faktů v rozhodnutí, Smlouvu o ES porušila, to ponechal Evropský soudní dvůr rozhodnout národní soud dle národu výše popsané interpretace.⁴¹⁾

2.3.2 Rozhodnutí *Lehtonen*

Mezinárodní basketbalová federace (FIBA), resp. národní federace nedovolovaly přestupy hráčů v rámci evropské zóny po určitém datu, kdy začínají tzv. play off, tedy vyřazovací část po dlouhodobé základní části národní soutěže. Přitom na hráče z mimoevropské zóny basketbalových soutěží se takto přísná ustanovení neaplikovala. Hráč z mimoevropské zóny mohl nastoupit ve vyřazovací části v evropské zóně později - po datu, které zakazovalo přestup hráčů v rámci evropské zóny. *Lehtonen*, hráč s finským občanstvím, uzavřel s belgickým klubem *Castors Braine* zaměstnanecký vztah po zmíněném datu zakazující přestup v rámci evropské zóny. Konkuruující kluby však podaly stížnost, že *Castors Braine* angažoval hráče *Lehtonena* až po výše zmíněném datu. *Lehtonen* v rámci evropské zóny již totiž ve stejné sezóně působil u jiného evropského klubu ve finské lize. Stěžující klub uspěl se svou stížností u národní belgické federace a ta vyměřila opakovaně pokuty za nasazení *Lehtonena* v zápasech play off. *Lehtonen* se tedy se svým klubem obrátil na belgický soud, který opět v rámci řízení o předběžných otázkách dle čl. 234 Smlouvy o ES položil Evropskému soudnímu dvoru následující dotaz: „Je v souladu se

³⁹⁾ *Para 43* rozhodnutí *Deliege*.

⁴⁰⁾ *Para 64* rozhodnutí *Deliege*.

⁴¹⁾ Interpretace Evropského soudního dvora ve výše popsaných rozhodnutí *Walrave, Dona, Bosman, Deliege* a níže řešených rozhodnutí *Lehtonen* a *Maros Kolpak* byla vydána v rámci řízení o předběžných otázkách dle čl. 177 (nyní 234) Smlouvy o ES. V rámci tohoto řízení Evropský soudní dvůr pouze interpretuje právo ES. Sám v meritě věci nerozhoduje. Jak uvádějí *DeBurca* a *Craig* ve své knize *EU Law, Text, Cases and Materials*, OUP, 2003 na str. 472, základní rozdíl v aplikaci a interpretaci znamená jednu ze základních charakteristik rozdělení působnosti mezi Evropský soudní dvůr a národní soudy: Evropský soudní dvůr interpretuje Smlouvu, národní soud pak tuto interpretaci aplikuje na fakta případu. K tomuto řízení zároveň *Weatherill S.* a *Beaumont P.* poznamenávají v knize *EU Law*, Penguin, 1999, na str. 609, že existuje možnost, kdy národní soudy v různých členských státech (anebo také v rámci jednoho členského státu) rozhodnou v meritě věci různě na základě interpretačního návodu Evropského soudního dvora, viz chaotickou aplikaci rozhodnutí Evropského soudního dvora č. 145/88 *Torfaen Borough Council v BaQ* [1989] ECR 3851 [1990] i CMLR 337. Právě belgický národní soud referující předběžnou otázku v rozhodnutí *Deliege* také uvedl, že pokud se týče ekonomické aktivity v důsledku posledního vývoje sportu, není jasný rozdíl mezi amatérským a profesionálním sportovcem. Úspěšná osoba v amatérském sportu se třeba stane celebritou a může tak získávat vyšší odměny od sponzorů (popis postupu národního soudu v rozhodnutí *Deliege, para 13*).

Smlouvou o ES⁴²⁾ fakt, že sportovní federace zakazují klubu nasadit profesionálního hráče, občana členského státu EU, jehož zaměstnanecký kontrakt trvá od data po uzavření přestupů v rámci evropské zóny, bez ohledu na sportovní důvody vedoucí k ospravedlnění těchto přestupových pravidel, zejména za znehodnocení sportovních výsledků?“ V rozhodnutí opět objevíme již zavedené *ratio*, že sport je předmětem práva ES pokud vykazuje ekonomickou aktivitu. Soud také zopakoval, že ustanovení o volném pohybu osob podle Smlouvy o ES nezakazují tvorbu pravidel vyřazující zahraniční hráče z určitých zápasů z důvodů neekonomických, které se vztahují k rysu a kontextu těchto zápasů a jsou čistě sportovního zájmu, tedy např. zápasy mezi národními týmy z různých států (za zachování principu proporcionality těchto pravidel) a že zaměstnanecký vztah či poskytování služeb za odměnu lze považovat za ekonomickou aktivitu. Uvedená sportovní pravidla sice fakticky omezovala příležitost výkonu zaměstnání občana jednoho členského státu v jiném členském státě, ale soud se zároveň zaměřil na možné objektivní ospravedlnění těchto pravidel. Jsou tato pravidla čistě sportovní, nutná k zachování sportovní soutěže, resp. čistě bez ekonomického nádechu? Soud uznal možnost, že k zachování regulérnosti soutěže jsou taková pravidla nutná, za současného zachování principu proporcionality (i když se nejedná o soutěž mezi národními týmy). Zda pravidla proporcionalitní byla, tedy zda čistě sportovní důvody objektivně ospravedlní rozdílné zacházení s hráči při přestupech v rámci eurozóny a mimo eurozónu, ponechal Evropský soudní dvůr (stejně jako v rozhodnutí *Deliege*) na rozhodnutí národního soudu.

Z těchto dvou rozhodnutí [*Deliege a Lehtonen*] lze dovodit, že:⁴³⁾

- 1) Pravidla, která jsou nutná pro chod a/nebo organizaci sportovních událostí, sama o sobě neporušují komunitární právo;
- 2) Ve vztahu k těmto pravidlům záleží na sportovní federaci, aby rozhodla o vhodných opatřeních.⁴⁴⁾

Evropský soudní dvůr odmítl v rozhodnutích *Bosman*, *Deliege a Lehtonen* rozhodnout o otázce práva hospodářské soutěže. Přitom možná nebude mít mnoho příležitostí, protože kariéra sportovce je příliš krátká na to, aby ji sportovec trávil léty v soudních síních. Proto se třeba sportovec raději s klubem dohodne těsně před soudním řízením.⁴⁵⁾ V roce 2003 Evropský soudní dvůr rozhodl případ sportovce opět pouze v rámci volného pohybu osob. Tentokrát však šlo o specifikum rozhodování podle ustanovení Asociační dohody, která

⁴²⁾ Čl. 6 (nyní 12), 48 (nyní 39) 85, 86 (nyní 81, 82) Smlouvy o ES.

⁴³⁾ Bell A., Turner-Kerr P., The Place of Sport Within the Rules of Community Law: Clarification from ECJ? The *Deliege* and *Lehtonen* Cases, *European Competition Law Review*, Vol. 23, 2002, str. 260.

⁴⁴⁾ Rozhodnutí *Deliege*, paras 66 a násl.

⁴⁵⁾ Viz případ C-264/98 *Tibor Balog v Royal Charleroi Sporting Club*.

byla uzavřena mezi ES, členskými státy a Slovenskem.⁴⁶⁾ Podle soudu čl. 38 odst. 1 této dohody musí být chápán jako zamezující aplikaci pravidel sportovní asociace na profesionálního sportovce, legálně zaměstnaného v klubu v členském státě EU, která autorizují nasadit do hry v lize nebo v mistrovském poháru pouze limitovaný počet hráčů z nečlenských zemí, které nejsou stranou Evropského hospodářského prostoru. Zde šlo analogicky o podobná pravidla členských kvót, o kterých bylo pojednáno výše ve faktech rozhodnutí *Bosman*. Je nutno zdůraznit, že v případě této asociací dohody musel být sportovec již legálně zaměstnán klubem na území členského státu; pak teprve se může dovolávat zákazu diskriminace.⁴⁷⁾

Zdrojem aplikace práva hospodářské soutěže se stala tedy buď rozhodnutí Komise, která dohlíží nad dodržováním práva hospodářské soutěže ES, anebo inspirativní názor Generálního advokáta Lenze na případ *Bosman*. Obou těchto zdrojů bude nyní využito k popisu aplikace komunitárního práva hospodářské soutěže na sport.

PRÁVO HOSPODÁŘSKÉ SOUTĚŽE

Dle čl. 81 odst. 1 Smlouvy o ES jsou zakázané jako neslučitelné se společným trhem všechny dohody mezi podniky, rozhodnutí sdružení podniků a jednání ve vzájemné shodě, které mohou ovlivnit obchod mezi členskými státy a jejichž cílem či efektem je vyloučení, omezení nebo narušení soutěže na společném trhu. Podle čl. 81 odst. 2 jsou tyto dohody, resp. rozhodnutí podniků neplatné. Čl. 81 odst. 3 dovoluje udělení výjimek z těchto protisoutěžních ustanovení dle kritérií v něm uvedených (např. v zájmu hospodářského pokroku). Aby se na jednání podniků mohl aplikovat článek 81 odst. 1 Smlouvy o ES, musí jít o efekt jednání podniků na obchod mezi členskými státy. Pokud podniká efektu na obchod mezi členskými státy není splněna, pak se řeší spolupráce podniků podle sféry národního práva.⁴⁸⁾ Článek 82 Smlouvy o ES dále zakazuje podnikům zneužití dominantního postavení na trhu.

Normy hospodářské soutěže ES jsou silně ovlivněny touhou dosáhnout jednotného trhu.⁴⁹⁾ Sport je speciální případ, ale akutní problém trvale trápí pokusy zjistit, jak „speciální“ sport opravdu je a jak je tento speciální statut právně reflektován v tvorbě relevantních předpisů práva ES.⁵⁰⁾ Kluby jsou na sobě navzájem závislé, nemají za cíl vyloučit ostatní kluby z trhu, jsou stejně

⁴⁶⁾ C-438/00 *Deutscher Handballbund eV v Maros Kolpak*, 8.květen, 2003.

⁴⁷⁾ Para 35 a 49 rozhodnutí *Maros Kolpak*.

⁴⁸⁾ Weatherill, Beaumont, *EU Law*, str. 792.

⁴⁹⁾ DeBurca, Craig, 2003ed, str. 957.

⁵⁰⁾ Weatherill S., Sports under EC Competition law and US Antitrust law, Annual proceedings of the Fordham Corporate Law Institute, International Antitrust Law and Policy, Fordham Corporate Law Institute, 2000, Juris Publishing, Inc. str. 114 (dále jen „Weatherill, Sports under EC Competition law“).

tak soutěžitelé jako partneři. Kluby potřebují nějak přežít, sdílí společně ligu a výtěžek z této ligy.

Podíváme-li se na terminologii čl. 81 Smlouvy o ES, podnik uvedený v odstavci prvním dle rozhodnutí *Hofner a Elser v Macroton GmbH*⁵¹⁾ znamená jakoukoliv osobu, která vykonává ekonomickou aktivitu bez ohledu na právní statut a způsob jejího financování. Podle rozhodnutí Komise *Italia*,⁵²⁾ je sportovní asociace (konkrétně šlo o Mezinárodní fotbalovou federaci FIFA a italskou národní fotbalovou asociaci) také podnikem, vykonávajícím ekonomickou aktivitu s odůvodněním:

„FIFA je federace sportovních asociací a vykonává sportovní činnost. FIFA ale také vykonává činnost ekonomického rázu, zejména uzavírá reklamní smlouvy, komerčně využívá emblémů Mistrovství světa a uzavírá smlouvy o televizních právech. FIGC [italská fotbalová asociace], zmocněná organizací FIFA k pořádání Mistrovství světa v r. 1990, měla účast na zisku k pokrytí nákladů soutěže a byla schopna využít komerčně emblém Mistrovství...“⁵³⁾ Stejně tak podle Generálního advokáta Lenze, dle faktů případu *Bosman* popsaného výše, v otázce transferových poplatků kluby a jejich asociace vytvořily transferová pravidla a pravidla o kvótách hráčů. Jedná se tedy o produkt rozhodnutí sdružení podniků ve smyslu výše popsané terminologie čl. 81 odst. 1.⁵⁴⁾ Transferová pravidla a hráčské kvóty nahrazují řádný systém poptávky a nabídky; výsledkem je narušení hospodářské soutěže.⁵⁵⁾ Ujednání Komise a UEFA (tj. kdy komise akceptovala výše popsaná pravidla o kvótách hráčů případu *Bosman*), nemůže být považováno za výjimku udělenou dle čl. 81 odst. 3 Smlouvy o ES. Podle Lenze, který se odvolává na Castallaneta, článek 81 odst. 3 totiž předpokládá formální rozhodnutí, a to vydáno nebylo.⁵⁶⁾

Pro případ možných osvobození pravidel sportovních asociací je nutné zopakovat následující otázku, položenou v úvodu tohoto článku: Jakou toleranci

⁵¹⁾ C-41/90 *Hofner and Elser v Macroton GmbH* [1991] ECR I-1979, para 21.

⁵²⁾ OJ L 326/31 (1992), [1994] 5 CMLR 253.

⁵³⁾ OJ L 326/31 (1992), [1994] 5 CMLR 253.

⁵⁴⁾ Para 258-259 názoru Generálního advokáta Lenze k případu *Bosman*.

⁵⁵⁾ Efekt na obchod mezi členskými státy ES Generální advokát Lenz dovozuje z údajů v para 260, resp. para 57 jeho názoru k případu *Bosman*. Podle Lenze došlo k porušení čl. 81 Smlouvy o ES (nikoli čl. 82).

⁵⁶⁾ Podle čl. 81 odst. 3 Smlouvy o ES původně udělovala individuální výjimku pouze Komise. V rámci modernizace soutěžního práva od května roku 2004, dle nového nařízení č. 1/2003, OJ L/2003/1/1, by tato pravomoc měla také připadnout národním orgánům v duchu programu Komise č. 99/27 z 28.4. 1999 o modernizaci pravidel implementujících články 81 (ex čl. 85) a 82 (ex čl. 86) Smlouvy o ES (tzv. „White paper on modernization of the rules implementing articles 85 (nyní 81) and 86 (nyní 82) of the EC Treaty“) a návrhu nařízení Rady týkajícího se implementace pravidel dle čl. 81 a 82 Smlouvy o ES a o pozměnění nařízení č. 1017/68, 2988/74 a 3975, COM (2000) 582.

sport zaslouží ze strany práva ES díky svému (již výše zmíněnému) rysu „vzájemné závislosti“ účastníků v kontrastu od „normálního“ průmyslu?⁵⁷⁾

Evropský soudní dvůr v rozhodnutí *Bosman* na jednu stranu přiznal speciálnost sportu. Z pohledu značné sociální důležitosti sportovních aktivit a zejména fotbalu v ES cíl udržení rovnováhy mezi kluby zajištěním určitého stupně rovnosti a nejistoty sportovního výsledku musí být akceptován jako legitimní.⁵⁸⁾ Sport ale nezískal od soudu přesný návod, jak například přizpůsobit svá pravidla právu hospodářské soutěže ES. Komise vydala v r. 1999 tzv. Helsinskou zprávu o sportu (*Helsinki Report on Sport*).⁵⁹⁾ Alespoň zde, na rozdíl od Evropského soudního dvora, byla věnována pozornost soutěžnímu právu konkrétněji. Komise rozlišuje tyto kategorie:⁶⁰⁾

- 1) Praktiky, které nespádají pod soutěžní právo ES jsou takové, které jsou základní a nutné k fungování sportu a jeho organizaci. Komise má na mysli tzv. pravidla hry (*rules of the game*).
- 2) Praktiky, které jsou zakázány soutěžním právem ES, jsou založené na základě ekonomických motivačních faktorů - praktiky, které nejsou ve vztahu k zachování speciální charakteristiky sportu.
- 3) Praktiky, které sice spadají pod soutěžní právo ES, ale mohou být potenciálně předmětem výjimky dle čl. 81 odst. 3 Smlouvy o ES: Jde o cíl udržení rovnováhy mezi kluby zajištěním určitého stupně rovnosti a nejistoty sportovního výsledku a podpory k náboru a trénování mladých hráčů.

Následující příklady z praxe Komise výše uvedenou strukturu názorně do-
tleslují:

Společnost ENIC, spoluvlastník více fotbalových klubů v Evropě, tvrdila, že v rozporu s komunitárním právem hospodářské soutěže jsou pravidla Evropské fotbalové unie UEFA, která příkazují, že žádná osoba nesmí být přímo či nepřímo angažována v managementu, administrativě anebo sportovní činnosti u více klubů v rámci jedné soutěže UEFA. Cílem pravidel UEFA bylo: (i) zachování nejistoty sportovního výsledku utkání mezi kluby a (ii) zabránění spekulacím o manipulaci výsledku. Podle Komise šlo o proporcionální uplatnění UEFA, která splňují legitimní sportovní cíl.⁶¹⁾

⁵⁷⁾ Shrnuto z více podotázek v Weatherill, *Fair Play*, str. 55. Kluby jsou v lize soutěžitelé a zároveň partneři.

⁵⁸⁾ Rozh. C-415/93 *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association and Others v Bosman* [1995] ECR I-4921, para 106.

⁵⁹⁾ Report from the Commission to the European Council with a view to safeguarding current sport structures and maintaining the social function of sport within the Community framework, COM (1999) 644 final (dále jen „Helsinki report on sport“).

⁶⁰⁾ Bod č. 4.2.1.1. - 4.2.1.3 zprávy.

⁶¹⁾ O.J. 1999, C 363/2. IP/02/942, 27.6. 2002. Předtím Společnost ENIC s tímto argumentem neuspěla ani u Arbitrážního soudu pro sport v Lausanne - CAS 98/200, *AEK Athens and Slavia Prague v UEFA*, 20.8.1999.

Ve stejném duchu rozhodla Komise v následujícím případě plavců, kterým byla Olympijským výborem a Mezinárodní plaveckou asociací FINA zakázána činnost v důsledku dopingového nálezu. Plavci napadli zákaz vydaný těmito subjekty asociací jako odporující soutěžnímu právu dle čl. 81 a 82 Smlouvy o ES. Komise však akceptovala sportovní pravidla omezující činnost provinilých plavců jako proporcionální, nutná k zachování integrity soutěží, zejména v rámci boje proti doping, a na tato pravidla se tak komunitární právo nevztahovalo (IP/02/1211, 9. 8. 2002).

V jiném rozhodnutí Komise odsoudila organizační společnost CFO (společnost založená společně Mezinárodní fotbalovou federací FIFA a národní francouzskou fotbalovou asociací) s předmětem činnosti distribuce lístků na fotbalové mistrovství světa v roce 1998 ve Francii. Pouze fanoušci, kteří uvedli poštovní adresu ve Francii, mohli získat lístky na určitou fázi mistrovství. Tím společnost CFO porušila čl. 82 Smlouvy o ES, když aplikovala diskriminační opatření, zahrnující uvalení nekalých obchodních podmínek pro spotřebitele mimo území Francie, a které vyústilo v omezení trhu na úkor těchto spotřebitelů.⁶²⁾ Společnost CFO ospravedlňovala své jednání snahou zabránit násilí mezi zahraničními fanoušky na stadionu, což Komise označila za neproporcionální.⁶³⁾

Naopak v rozhodnutí o fotbalových agentech Mezinárodní fotbalové federace FIFA, kteří dle pravidel této asociace musí mít ke své činnosti speciální licenci FIFA a splnit další podmínky, Komise tato pravidla FIFA uznala v zájmu ochrany spotřebitelů proti nekompetentním agentům, nepovažovala je za odporující soutěžní právu ES.⁶⁴⁾

V tzv. případě „Mouscron“⁶⁵⁾ Evropská fotbalová unie UEFA odmítla fotbalovému klubu na jeho žádost změnit vylosované místo utkání. Komise našla důvod, proč by se měla aplikovat komunitární ustanovení Smlouvy o ES na organizační sportovní pravidla nařizující místo k domácímu utkání.

Dále např. Mezinárodní automobilová asociace FIA v minulosti omezovala hostící okruhy Formule 1 v aktivitách, které by mohly konkurovat podnikům Formule 1 anebo FIA, která také ovládala televizní práva na úkor jiných společností. Toto Komise neakceptovala a donutila FIA ke kompromisu, aby nezneužívala své postavení.⁶⁶⁾

4. REGULACE SPORTU V EVROPSKÉM PRÁVU I V NEEKONOMICKÉ SFÉŘE?

Instituce EU začaly projevovat ambice při prosazování sociální funkce

⁶²⁾ Čl. 1 rozhodnutí, 1998 World Cup [2000] OJ L5/55, [2000] 4 CMLR 963.

⁶³⁾ Para 109 rozhodnutí.

⁶⁴⁾ IP/99/782, 21.10.1999, IP/02/585, 18.4.2002.

⁶⁵⁾ IP/99/965, 9.12. 1999, IP 99/956, 9.6. 1999.

⁶⁶⁾ O.J. 1997, C 361/7, O.J. 2001, C 169/5., IP/01/1523, 30.10.2001. Dále např. nedávné rozhodnutí Komise IP/03/1105 týkající se politiky prodeje mediálních práv k fotbalové Lize mistrů, 24. 7. 2003.

sportu, avšak je třeba si uvědomit, že „při absenci ústavněprávních a praktických kompetencí EU v této doméně.“⁶⁷⁾ Evropský soudní dvůr rozhodoval ve vztahu ke sportu pouze ve smyslu volného pohybu osob. Ve své judikatuře opomínil rozhodnout v oblasti práva hospodářské soutěže.⁶⁸⁾ Zejména komunitární právo ES statut sportu nevymezuje.⁶⁹⁾

Kulturní či sociální nálepka, udělená sportu, může být potenciálně na jednu stranu pro sport velkou výhodou - transferová pravidla by mohla uniknout např. přísným pravidlům hospodářské soutěže - zároveň ale také nevýhodou v případě obětování komerčních práv; např. sportovní asociace by přišla o svobodu v prodeji TV práv na některé sportovní události tomu, kdo za ně dá nejvíce.⁷⁰⁾

Představitelé vlád členských států se pokusili uskutečnit alespoň nějaké kroky vůči sportu, avšak šlo o obecná prohlášení bez konkrétního výsledku. Deklarace o Sportu, učiněná u příležitosti přijetí Amsterodamské Smlouvy, uvádí, že konference zdůrazňuje sociální význam sportu, zejména jeho roli v rozvoji identity a spojování lidí. Konference apeluje na orgány EU nasloužit sportovním asociacím v případě závažných otázek, které se týkají sportu, a současně brát i ohled na amatérský sport.

V případě konference Evropské rady v Nice r. 2000 byla přijata Deklarace o specifickém charakteru sportu a jeho sociální funkci v Evropě. Deklarace apeluje opět na instituce EU brát v úvahu sociální, výchovnou a kulturní funkci sportu.⁷¹⁾ V tomto duchu pokračují další prohlášení se společným jmenovatelem, že sport slouží jako nástroj proti rasismu, podporuje lepší studium ve škole, dále sociální a etická role sportu, sport jako platforma sociální demokracie apod.⁷²⁾

Jak tedy nejlépe připravit právní prostředí pro sport, aby byla vystižena

⁶⁷⁾ Weatherill, Fair Play, str. 86–92 myšleno v doméně mimo ekonomickou aktivitu.

⁶⁸⁾ Viz např. zmíněná rozhodnutí *Bosman*, *Deliege* či *Lehtonen*.

⁶⁹⁾ K právnímu stavu 23. října 2003.

⁷⁰⁾ Shrnutí a inspirace od Weatherill, Fair Play, str. 91, poznámka pod čarou č. 140.

⁷¹⁾ Deklarace ale nemají právně závazný efekt (Bell A., Turner-Kerr P., The Place of Sport Within the Rules of Community Law: Clarification from ECJ? The *Deliege* and *Lehtonen* Cases, *European Competition Law Review*, Vol. 23, 2002, str. 257). Podle Evropského soudního dvora je amsterodamská deklarace konzistentní s dosavadní judikaturou, pokud se vztahuje na situace ve kterých sport vytváří ekonomickou aktivitu (Rozhodnutí C-51/96, C-191/97 *Christelle Deliege v Ligue Francophone de Judo et Disciplines Associées ASBL* [2000] ECR I-2549, para 42).

⁷²⁾ Například tzv. Evropská sportovní fóra „European Sports Forum“, Brusel, říjen 2001 a Kodaň, listopad 2002, nebo Společná deklarace Rady a zástupců členských států v rámci Rady, O sociální hodnotě sportu pro mladé lidi, 2003/C 134/03 (mj. tyto zástupci členských států uvádějí, že zaměření na ekonomickou dimenzi sportu v Evropě přináší riziko oslabení výchovné, sociální a zdravotní funkce pro mladé lidi, že sportem lze potírat rasovou nesnášenlivost, xenofobii a jiné formy diskriminace, zabránit doping, rozvíjet demokratické hodnoty, smysl pro fair play apod.). Weatherill dále odkazuje ve výše citovaném článku „Fair Play“, str. 90 na text z návrhu na Evropský rok výchovy sportem, COM (2001) 584, 16.10.2001 a SOC/092/24.4.2002., para 1.6.

specifičnost tohoto odvětví a zároveň by došlo k dodržení norem práva ES? „Při aplikaci práva hospodářské soutěže na sportovní pravidla se Komise snaží rozlišovat, jak jen to je možné, jasně mezi dodržováním principů soutěžního práva a požadavky sportovní politiky.“⁷³⁾ Výše popsané rozhodnutí ENIC demonstruje, že právo ES, konkrétně právo hospodářské soutěže, bude zřejmě stále do budoucna nutné k existenci sportu. U sportu jde totiž stále více o komercializovanou záležitost. ENIC neváhal obrátit se nejen na sportu vlastní arbitrážní soud v Lausanne (*Court for arbitration of Sports - CAS*), ale také na orgán EU, na Komisi.

5. ZÁVĚR

Podle testu Evropského soudního dvora, založeném v rozhodnutí *Walrave*, následně potvrzeném v rozhodnutích *Dona*, *Bosman*, *Deliege* a *Lehtonen*, je sport předmětem komunitárního práva pouze pokud má povahu ekonomické aktivity ve smyslu čl. 2 Smlouvy o ES. Dále ustanovení o volném pohybu osob dle Smlouvy o ES nezakazují tvorbu pravidel vyřazujících zahraniční hráče z určitých zápasů z důvodů neekonomických, které se vztahují k rysu a kontextu těchto zápasů a jsou čistě sportovního zájmu, tedy např. zápasy mezi národními týmy z různých států (při zachování principu proporcionality těchto pravidel). Zaměstnanecký vztah a poskytování služeb za odměnu lze považovat za ekonomickou aktivitu. Zároveň soud uznal, že z pohledu značné sociální důležitosti sportovních aktivit, zejména fotbalu v ES, cíl udržení rovnováhy mezi kluby zajištěním určitého stupně rovnosti a nejistoty sportovního výsledku a podpory k náboru a trénování mladých hráčů musí být akceptován jako legitimní. Nedal už ale přesný návod, jak sportovní pravidla uspořádat, aby nebyla v rozporu s právem ES. Soud jen doplnil, např. v rozhodnutí *Deliege*, že pravidla, která jsou nutná pro chod a/nebo organizaci sportovních událostí, nemusí porušit komunitární právo (i když nejde o soutěž mezi národními týmy) a ve vztahu k těmto pravidlům záleží na sportovní federaci (asociaci) aby rozhodla o vhodných opatření.

Podle Ponsa není vždy jednoduché identifikovat skutečnou sportovní povahu určitých pravidel.⁷⁴⁾ Sportovní pravidla mají buď závažné ekonomické následky, anebo pravidla, původně založená pro čistě sportovní důvody, se přemění na pravidla více ekonomického charakteru jako důsledek vývoje ekonomických aktivit asociovaných se sportem.⁷⁵⁾ Pons považuje za pravděpodobné, že následující praktiky budou Komisí (při šetření dodržování práva hospodářské soutěže) akceptovány:⁷⁶⁾

- Pravidla hry.

⁷³⁾ Pons, *Sport and European Competition Policy*, str. 80. *European Model of Sport IP/99/133*, 24.2.1999. Dále popsaná rozhodnutí Komise výše v textu tohoto článku.

⁷⁴⁾ Stejně Weatherill S., *Helsinki Report on Sport*, E.L.Rev., červen, 2000. str. 288.

⁷⁵⁾ Pons, *Sport and European Competition Policy*, str. 80.

⁷⁶⁾ Pons, *Sport and European Competition Policy*, str. 80.

Národní omezení počtu klubů anebo týmů, které budou reprezentovat zemi v evropských a mezinárodních soutěžích.

Pravidla pro výběr jednotlivců na základě objektivních a nediskriminatorních kritérií.

Pravidla zakládající přesně stanovené přestupní časové úseky, kdy je možné učinit transfer sportovce za předpokladu, že tato pravidla zabezpečují rovnováhu a obecnou strukturu daného sportu.

Pravidla zajišťující nejistotu sportovního výsledku, kdy neexistují jiné méně restriktivní formy, než dané opatření.

Mělo by obecně platit, že pravidla nutná k základní organizaci sportu mají být považována za stejně imunní vůči ustanovením o volném pohybu osob a soutěžního práva.⁷⁷⁾ Stejně tak základní svobody garantované Smlouvou o ES nejsou v konfliktu s regulujícími opatřeními sportovních asociací, pokud tato opatření jsou objektivně ospravedlněná, nediskriminatorní, nutná a proporcionalní.⁷⁸⁾

Pokud se týče ambicí institucí EU zasahovat do sportu v neekonomické oblasti, k tomu jim zatím chybí vymezený mandát na základě Smlouvy o ES/EU. Podle Evropského soudního dvora je amsterodamská deklarace zdůrazňující sociální roli sportu konzistentní s dosavadní judikaturou, pokud se vztahuje na situace, ve kterých sport vytváří ekonomickou aktivitu.⁷⁹⁾ Evropský Konvent ve svém návrhu nové Ústavy EU, kterou předložil Prezidentu Evropské rady v Římě 18. 7. 2003, prozatím zařadil sport pod politiky EU doplňující, komplementární, nikoliv exkluzivní.

Summary

Development of Regulation of Sport in EC Law

Pavel Hamerník

Sport has not been covered explicitly by EC/EU Treaties. Thus according to the „pioneer“ decisions of European Court of Justice, *Walrave* and *Koch* and *Dona*, the practice of sport is subject to Community law only in so far as it constitutes an economic activity within the meaning of Article 2 of the EC Treaty. This is the ratio of the Court this article is resolving, because the Court at the same time stated that provisions of the Treaty do not prevent the adoption of rules or practice excluding foreign players from participation in certain matches for reasons which are not of an economic nature, which relate to the particular nature and context of such matches and are thus of sporting interest only, such as, for example, matches between national teams from different countries. These sporting rules must however remain limited to its proper objective. The article describes the difficulty to determine when EC law is coming to intervene in the field of sport and

⁷⁷⁾ Weatherill, *Fair Play*, str. 85.

⁷⁸⁾ *Helsinki Report on Sport*, bod č. 4.2.3.

⁷⁹⁾ *Rozhodnutí Deliege, para 42.*

when „legitimate“ sporting rules escape it completely. Sport is specific. It differs from the relations between „normal“ undertakings in the internal EC market. European Court of Justice recognized this in its Bosman ruling: In view of the considerable social importance of sporting activities and in particular football in the Community, the aims of maintaining a balance between clubs by preserving a certain degree of equality and uncertainty as to results and of encouraging the recruitment and training of young players must be accepted as legitimate. Unfortunately, the court did not advise sports world how to organize precisely its rules so it does not breach EC Law. If the sport is subject of economic activity, which the gainful employment or providing the services is, it comes to be covered by the EC Treaty free movement of persons provisions. Thus in Bosman (i) rules on transfer fees preventing player to leave freely upon expiration of his contract from the club in one member state to be employed in another club of different member state and (ii) nationality clauses, limiting number of players from another member state in one team, were held as in breach of free movement of persons provisions of EC Treaty. The European Court of Justice had no problem to subject to the Treaty the private body, sport association, which collectively determines conditions of employment or gainful activity. It held that the mentioned rules were not proportionate to the aims which European Court listed above as potentially legitimate. This article also covers other European Court of Justice decisions regarding sport to demonstrate relationship between Community Law and sport: Lehtonen and especially Deliege, Maros Kolpak in which European Court distinguished its previous sport decisions. Unfortunately the Court has refused to decide about conformity of sporting rules with competition provisions of EC Treaty, Art. 81 and 82. Thus this article describes regulation of sport in this area, mainly using the practice of Commission of EU (which is the main organ supervising undertakings to follow the competition rules) and of inspiring Advocate General Lenz opinion to Bosman case. The article further discusses the potential possibility of EU to regulate social, non-economic, function of sport within the objectives of Amsterdam and Nice declarations on sport.

RECENZE A ANOTACE

Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a praxi, sborník, editoři: Aleš Gerloch, Pavel Maršálek, EUROLEX BOHEMIA, Praha 2003, 208 s.

Se živým zájmem jsem přijal nabídku recenzovat sborník příspěvků z vědeckého kolokvia katedry teorie práva českých právnických fakult, které se uskutečnilo v červnu loňského roku v obci Milovy. Teoretické i praktické otázky ohledně interpretace práva jsou velice zajímavé; vždyť vskutku platí výtky Františka Cvrčka, že „v české literatuře se v posledních padesáti letech interpretací zabývá velmi málo právníků“ (str. 49).

Sborník v úvodu obsahuje rozsáhlejší studii Aleše Gerlocha pod názvem *Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a praxi*. Jde o studii syntetizující, která by bez větších úprav mohla sloužit i jako učební text. Kromě této studie ve sborníku nalezneme 15 diskusních příspěvků, každý z nich o rozsahu kolem osmi až čtrnácti stran. Příspěvky jsou značně pestré, a to jak z hlediska formálního zpracování - nalezneme zde rozsáhlejší příspěvky Pavla Maršálka a Zdeňka Kühna) i zcela absentující poznámkový aparát (příspěvky Tomáše Sobka a Michala Šejvly) - tak i z hlediska konkrétního tématu (od metodologických úvah Tomáše Doležala a Drahomíry Holubové až k vtípné analýze významu soudních protokolů pro interpretaci práva v konkrétních právních případech od Michala Šejvly).

Všechny příspěvky pochopitelně spojuje téma interpretace práva. Název sborníku byl zvolen vhodně: i právně teoretické úvahy jsou zde vedeny velmi často s ohledem na aplikační praxi, ale i s ohledem na to, jaký význam má důvědnost interpretovat právní texty pro právníkou profesi. Jak tomu již u podobných publikací bývá, sborník lze číst jako knihu povídek různých autorů s různým temperamentem, s různými oblastmi konkrétního zájmu a různými stylistickými návyky (i zlovyky).

Příspěvky se - z hlediska svého dílčího tématu - takřka nepřekrývají, takže ve svém celku poskytují pozoruhodně široký záběr

a mohou sloužit k solidní orientaci v dané problematice. Pro ilustraci uvedme, že příspěvky se věnují otázkám „správnosti“ interpretace práva (František Novák, str. 43 a násl.), pozitivně právních mezi výkladu práva (Jan Tryzna, str. 77 a násl.), řešení „obtížných případů“ (Jan Wintr, str. 105 a násl.), významu srovnávacího práva pro interpretaci (Zdeňk Kühn, str. 141 a násl.), procesu poznávání práva (Miloš Večeřa, str. 33 a násl.), či zvláštních aspektů interpretace ústavního práva (Jan Kysela, str. 155 a násl.). Pavel Maršálek je autorem dalšího zajímavého příspěvku ohledně historické metody výkladu práva; tento exkurs by mohl přispět k ostřejšímu chápání této metody, která je poměrně často skloňována i v odborných publikacích pozitivněprávních.

Příspěvky často obsahují interpretační analýzu konkrétních ustanovení právních předpisů - mezi nejilustrativnější příklady patří analýza některých ustanovení vysokoškolského zákona od Aleše Gerlocha (str. 22 a 23) a rozsáhlý výklad Jana Kysely k ustanovení článku 46 Ústavy ČR (str. 170 a násl.).

Z běžné diskuse vybočuje svým radikálně kritickým tónem příspěvek Františka Cvrčka pod názvem „Kritické poznámky k výuce interpretace právních textů“ (str. 49 a násl.). Cvrček zde - lapidárně, ale vcelku přesvědčivě - předkládá zprávu o podceňování interpretace práva při výuce na právnických fakultách. Kritizuje také dosavadní etablovaný způsob výkladu metod interpretace a jejich klasifikace ve vysokoškolských učebnicích. Snad zde zašel až příliš daleko, když kategoricky tvrdí, že tradiční výklad metod interpretace rezignoval na institucionální kontext interpretace, neřeší situaci, kdy se jednotlivé metody dostanou do rozporu („ani se nepokouší o nějakou jejich hierarchizaci“) a nerozlišuje rozdílné kontexty, v jejichž rámci by se měla každá metoda pohybovat (str. 51). Jako by se zde nabízel otázka, zda se tu teorii práva - jako výukovému předmětu - nepřisuzuje absolutní odpovědnost za úroveň (a výsledky výuky) ostatních, pozitivněprávních disciplín. V příspěvku se nenabízí koherentní alternativa pro vysokoškolské pedagogy; je spíše jen argumentem pro zavedení nového